

Здрава пчела

Брой 11 януари 2009 г.

Новинарче

ПРИМАВЕТ-СОФИЯ

10 ГОДИНИ С ГРИЖА ЗА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО НА ПЧЕЛНИТЕ СЕМЕЙСТВА

Към пчеларите – наши приятели и читатели се обръщаме с добри думи и надежда, че 2009 година ще бъде по-добра и по-успешна.

Пожелаваме им да увеличат пчелните семейства и напълнят магазините с мед.

Фирма „Примавет-София“ вече е на 15 години, а 10 години от тях работи с грижа за здравеопазването на пчелните семейства. Стараем се използвайки натрупаните знания с помоща на нашите опитни сътрудници да създаваме, произвеждаме и предлагаме за пчеларите необходимите им лечебни и профилактични продукти. Пчеларите в България, а вече и в Украйна, Турция, Чили, Албания, където изнасяме се убедиха в доброто действие и качество на нашите продукти, които са лицензирани от държавните органи след пълно клинично изпитване, произвеждат се по системите за добра производствена практика и международния стандарт за управление на качеството.

Продължаваме да развиваме дейността си по създаване и разширяване на програмите за производство на необходими за здравето и развитието на пчелите ветеринарномедицински продукти и хранителни добавки.

Нека се сбъднат Вашите пчеларски желания и мечти, бъдете щастливи и с късмет!

Януари 2009 г.

Ст.н.с. д-р Филип Станчев д.б.н.

Ст.н.с. д-р Иван Панчев д.в.м.

Момент на подписване на меморандом за сътрудничество в областта на пчеларството между НБО-БПС и „Национално пчеларско братство на Украйна“

КАКВО ПОСТИГНАХМЕ:

1. Технологично разработване, биологично проучване и внедряване на 10 ветеринарномедицински продукти за диагностика, профилактика и лечение на болести по пчелните семейства както и хранителни добавки и биоциди.
2. Регистрирахме патенти, търговски марки и организирахме производство на 8 продукта, като лечебни и стимулиращи средства за пчеларството в Р България по процедурите и системите Добра производствена практика, HACCP и ISO в съответствие с нормативите на Р България и ЕС.
3. Регистрирахме за приложение в пчеларската практика 8 лекарствени и стимулиращи продукти и осигурихме износ в четири страни с развито пчеларство. Предстои регистрация и износ в други страни на света.
4. „Примавет-София“ ООД е представител в България на „Vita“ (Europe) Англия и е вносител на един лечебен продукт, биологичен продукт срещу восьъчен мелец и диагностичен тест за американски гнилец по пчелите.
5. „Примавет-София“ ООД е представител на „CIVAN“ Турция и внася пчеларски инвентар, предпазно работно облекло и инструменти за пчеларите.
6. „Примавет-София“ ООД участва с доклади и щанд по въпросите на пчеларството в два световни конгреса на „Апимондия“ и в регионални симпозиуми и изложбени щандове в Сърбия, Македония, Украйна, Турция, Румъния, Албания, Русия, Германия, Полша, Гърция, България, Хърватска.
7. „Примавет-София“ ООД взема участие с доклади на семинарни срещи с български пчеларски дружества и съюзи и с пчеларски организации от Сърбия, Албания, Австрия, Дания, Армения, Франция, Швейцария на които са изнесени по проблемите на здравеопазването на пчелите в над 300 лекции.
8. „Примавет-София“ ООД активно участва в организационния живот на пчеларите в България чрез:
  - Членство в БПС, НБО-БПС, като има избран представител в управителния съвет.

(продължение на стр. 2)

Д-р Филип Станчев приветства участниците на международна пчеларска конференция и изложба на „Национално пчеларско братство на Украйна“ гр. Львов, 19.10.2008 г.

(от стр. 1)

- Съюз на научни работници по пчеларство.
  - „Примавет-София“ ООД участва в обсъждането на нормативни документи, закони и наредби в областта на пчеларството.
  - „Примавет-София“ ООД издава и разпространява информационен бюлетин „Здрава пчела“ (10 броя на български език и 4 броя на английски, турски, румънски и украински език).
  - Участва в редакционен екип на месечно списание „Практично земеделие“ и редактиране на рубрика „Пчеларство“.
  - Специалисти от „Примавет-София“ ООД системно публикуват на научнопрактически статии в сп. „Пчеларство“, в-к „Пчела и кошер“, в-к „Пчели“, в-к „Пчеларски вестник“, сп. „Пчелар“.
  - „Примавет-София“ ООД организира опитен пчелин.
1. Иновационна дейност:
    - Извършени експериментални и клинични изследвания от научни институти и университети в България.
    - Извършени експериментални изследвания на продукти произведени от „Примавет-София“ ООД в научни институти и университети в Англия, Гърция, Украйна, Турция, САЩ, Албания, Чили, Иран, Сърбия.
    - Резултатите от научните изследвания за продукти на „Примавет-София“ ООД са публикувани в специализирани и пчеларски издания в Турция, Украйна, Македония, Сърбия, Румъния, Иран и др. страни, както и са докладвани ежегодно на международни симпозиуми, конференции и конгреси.
  2. Получени награди във връзка с активна дейност в областта на пчеларството
    - Голяма награда на международно изложение в Плевен, България за новаторство в пчеларството с плакет „Крило на успеха“ 2005 г.
    - VIII Международно изложение гр. Несебър – плакет за принос в областта на здравеопазването на пчелите.
    - Фирма „Примавет-София“ ООД спонсор на международен симпозиум Апимондия 2006 беше удостоена със специална награда за участието и на Апиекспо 2006 и за активна подкрепа при организиране на симпозиума.
    - Медал от съюза на пчеларите Р Сърбия
    - Грамоти и дипломи за участие в международни, национални и регионални изложби и симпозиуми.
    - Специалисти на „Примавет-София“ ООД са избрани Почетни членове на 4 пчеларски дружества в България.

НАУКА И ПРАКТИКА – ОСНОВА ЗА ПРОГРЕС И УСПЕХИ

„Примавет-София“ ООД от създаването преди 15 години постави в основата на своята дейност идеята за директна връзка между наука и производство.

Принципът „Научна информация - идея – научен експеримент – нов продукт – разгласяване на получените резултати“ е водещ в дейността на фирмата.

И през изминалата 2008 год. този принцип се спазваше.

НАУЧНА ИНФОРМАЦИЯ:

1. Три пъти месечно се получава информационен бюлетин за новостите в света на пчеларството;
2. Продължава абонамента за пчеларските списания издавани в Русия, Сърбия, Турция, Англия и Украйна;
3. Посещения на научни институти - Лабораторията по биология на пчелите в Логан, САЩ; Лабораторията по пчеларство на Солунския Университет; Катедрата по пчеларство на Селскостопанския университет в Киев; Института по пчеларство на Украинската академия на науките;
4. Персонални срещи с Аскер Йоргенсен и Жил Ратиа от Апимондия, Стефан Богданов, проф Фр. Мутинели – директор на Института във Венеция,

НАУЧНИ ЕКСПЕРИМЕНТИ:

– Разработка на нови продукти съвместно с учени от Химико-технологичния университет, Националния диагностичен научноизследователски ветеринарномедицински институт, Института по пчеларство в Удине-Италия;

– Тестване продукти с учени от: Гърция, Иран, Украйна

РАЗГЛАСЯВАНЕ НА ПОЛУЧЕНИТЕ НАУЧНИ РЕЗУЛТАТИ:

1. Международен Научен Симпозиум на Апимондия в Букурещ, Румъния
  - ст.н.с. д-р Калинка Гургулова
  - доц. Иванка Желязкова
  - д-р Н.Кирилов, Ст.н.с. д-р Филип Станчев д.б.н.
2. Международен Научен симпозиум Киев, Украйна
  - ст.н.с. д-р Калинка Гургулова
3. Международен Научен Симпозиум Львов, Украйна
  - Ст.н.с. д-р Филип Станчев д.б.н.
4. Международна научна конференция Мугла, Турция
  - д-р В.Попова

ЗАЩИТА НА ПРОДУКТИ:
Защитени са пет търговски марки на фирма „Примавет-София“ ООД в Германия, Румъния, Гърция, Турция, Кипър, Албания, Чили, Украйна.

Изложбен щанд на „Примавет-София“ на международен симпозиум от Апимондия в Букурещ, Румъния 11.09.2008 г.

Вароатозата по пчелите – след 50 години

д-р Наско Кирилов д-вм

Вароатозата е тежко протичащо паразитно заболяване по ларвите, какавидите, пчелите, търтеите и пчелните майки предизвикано от акара *Varroa destructor*.

От първите съобщения за поражения на медоносните пчели в Китай през 1958 г. от акара *Varroa destructor* изминаха 50 години. През този период вароатозата се превърна в проблем номер едно за пчеларството в света.

Причината за избухването на панзоотията от вароатоза по пчелите, е преди всичко активното въздействие на човека върху природата след петдесетте години на ХХ век. Доставянето в различни страни от света на пчелни семейства, пакети с пчели и пчелни майки е подпомогнало бързото разпространение на вароатозата.

Характерното за това заболяване е, че женските акари могат да съществуват: извън килийките с пило, да се разселват и да зимуват върху възрастните пчели. Неполовозрелите женски и мъжки акари живеят само в запечатаните килийки на търтеевото и работническото пило, където се извършва размножаването и развитието на акара.

За разлика от всички други известни досега инфекциозни и паразитни болести, акарът *Varroa destructor* нанася вреда на пчелното семейство през цялата година и през всички периоди от неговото развитие.

В нашата страна за първи път акарът е наблюдаван в опитната, станция по пчеларство край София, през 1967 г. Официално този акар е обявен от Ветеринарната служба на Р България през 1971 г.

Причинител на вароатозата е акарът *Varroa destructor*. Женският акар има кафяв или тъмнокафяв цвят, тялото му е силно сплеснато в дорзо вентрално направление, с напречно овална форма, напомняща плод на кестен или морски рак. Размерите на тялото са 1,0 – 1,7 и 1,5 – 1,9 мм. Дорзалният щит заема цялата дължина по индиосонона, ръбът му е прегънат към коремната, стена.

Крачката на женският акар (4 чифта) са къси и силни, шесточлени, със смукала и нокти. Крайниците осигуряват много бързо предвижване на женските акари вътре в пчелното гнездо.

Устният апарат на женският акар е пробивно-смучещ и обикновено прибран под тялото.

Мъжкият акар има почти кръгло тяло слабо хитинизирано, сивобелезникаво илк със светложълт цвят, с размери 0,6 – 0,97 и 0,7 – 0,8 мм.

Яйцата на акара имат млечнобял цвят, овални са, с размери 0,6 – 0,67 и 0,41 – 0,5 мм. Под тънко стенната обвивка се вижда ембрионът.

Биологични особености на акара. Женските акари навлизат в килийките с пило (търтеево или пчелно) непосредствено преди запечатването им.

Те се разполагат на дъното между стената и ларвата. Там остават фиксирани неподвижно в пчелното млечице. Чрез специално образувание – подобно на „шнорхел“, паразитите дишат при тези условия. След запечатване на килийните и когато храната на ларвите свърши, акарите започват да се движат свободно и да поемат хемолимфа от ларвите. Женските акари в продължение на две денонощия силно увеличават обема си. Първото яйце снасят след 03-70 часа, а останалите през интервал от 30 часа.

През първото денонощие в яйцето се оформя добре видима, шестокара ларва, която в качалото на второто денонощие се превръща в прото-нимфа. Протонимфата се храни и след 3-5 денонощия, линеики, се превръща, в дейтонимфа. Последната, също се храни 1-2 денонощия и след това преминават в стадия на възрастен акар. По правило от първото яйце се излюпва, мъжки акар, а от всички останали – женски. Пълният цикъл на развитие на женския акар е 3-9 дена. Оплождането на женския акар става в запечатаната килийка, непосредствено, преди излизането на младата пчела, респ. търтей. Оплодените женски акари се прикрепват върху излюпващите се пчели и заедно с тях се разселват.

През периода от октомври до декември – януари в пчелното гнездо се намират само женски акари. От февруари до септември в пилото преобладават женските акари в сравнение с мъжките. Съотношението между тях е 2 : 3 за женските.

Процестът на хранене на женските акари върху пчелите вероятно е непрекъснат, женският акар активно се храни с хемолимфата на пчелите, като през лятото и есента използването на, хемолимфата е по-голямо.

Динамика на опаразитяване на работническото и търтеевото пило, на пчелите и търтеите с акара *Varroa destructor*.

С появата на пило в пчелното гнездо женските акари проникват в него.

Най-голяма активност на инвазията е констатирана в търтеевото пило. На достатъчно високо ниво се поддържа тя в него от април края на месец юли. През пролетта и есента поражението на пчелното пило достига до 80% а през лятото спада на 3%. В същото време поражението на търтеевото пило достига до 60% и повече. Количеството на инвазираните търтеиви ларви през лятото е с 14 пъти повече, отколкото на работническите. На една работна пчела от семейството се намират средно 5 акара, на търтей – до 7-8. Най-голям брой паразити са наблюдавани върху излизалите от килийните пчели и търтеи, по-малко върху вътрешно-гнездовите и сравнително най-малко на пчелите – събирачки, връщащи се в кошера. Локализирането на акара, е най-често между първия и втория коремнен сегмент, по-рядко между гръдните сегменти и съчлененията гърди-коремче, гърди-глава. Понякога женските акари могат да се видят по питите, стените и дъното на кошера.

Количеството на паразитите в пчелното семейство постепенно нараства към есента. Броят на акарите в пчелното гнездо варира от единични екземпляри до 13-30 хиляди и повече.

Женските акари пролетно време са малко устойчиви на въздействието на външните фактори, докато летните генерации са по-устойчиви и живеят по-продължително време.

Икономическо значение на вароатозата. Нанесените до сега на пчеларството загуби в света и у нас от вароатозата са огромни.

Стопанските, щети се изразяват в снижаване продуктивността на пчелните семейства, загиване на много пчели и пчелни семейства и материални разходи за провеждане на ветеринарно-противовароатозни мероприятия.

Друга характерна особеност на икономическите загуби е тяхната, продължителност – в течение на години. Това се обуславя от стационарния характер на заболяването.

При инвазиране на пчелните семейства от вароатоза, пчелите са силно засегнати от паралич (APV), филаментовируса (FV), вирус на деформиралите криле (CWV), вирус *Varroa destructor* (VDV) новооткрития вирус *Jsrraeli acute paralysis virus* (JAPV) и др.

Броят на заразените с вируси пчели и пило е правопрпорционален на увеличеният брой на акарите. Това става чрез акарите и храната. Болните ларви умират малко преди или след запечатване на пилото, наблюдава се типична клинична картина на европейски гнилец с изместени в килийките ларви и хлътване на запечатаните килийки.

През този период се излюпват много пчели с малформации (деформирали криле и понякога скъсено коремче). В такива пчели с уродства е бил открит вирусът на деформиралите криле. Не трябва да се забравя, че тези уродства не са типични само за вароатозата. Те се наблюдават и при простудяване на пилото през пролетта при възвратни застудявания. Щетите от вароатоза са много по-големи и незабележими от пчеларя поради външно невидимите увреждания на пчелите. Акарите извличат белтъчините от пилото. При наличието само на един акар мастното тяло на по-късно излюпилите се пчели може да намалее с 23%, а при два акара с 40%.

При паразитирането на 3 до 5 акара върху една пчелна ларва, от нея се излюпва пчела с 5-10% по-малко тегло и с 40% по-малко белтъчини в сравнение с неопаразитените.

Аарът *Varroa destructor* на всеки два часа отнема, по 0,1 mg хемолимфа, а дневно – 1,2 mg, или приблизително 1% от теглото на пчелата.

Това предизвиква значително съкращаване на живота на зимуващите пчели. Влияе на развитието на глътчните жлези, на отделянето на достатъчно количество пчелно млечице, съкращава живота на пчелите вследствие на което се намаляват грижите им за пилото. Намалява почиствателният инстинкт на увредените пчели. Това довежда в инвазираните семейства до появата на факторните заболявания – варовито пило и мехурчест гнилец.

Икономическите загуби от вароатоза не приключват само с високата смъртност. Инвазираните, но не умрели пчелни семейства отслабват, някои от тях заболяват от европейски гнилец, американски гнилец и вирусни болести, осиротяват, други напускат кошерите или биват подложени на кражби и нападения.

продължава на стр. 4

Вароатозата по пчелите – след 50 години

от стр. 3

Част от тези семейства не са продуктивни. Реалните, размери на тези щети, причинени от вароатозата, могат да се отчетат само ако се вземат под внимание следните обстоятелства: разходите, за лекуване, за работа на пчеларя, стойността на изразходваната захар за възстановяване на семействата и запасяването им през есента и високата смъртност след 2-3-4 години.

Патогенеза. Взаимоотношенията между акара *Varroa destructor* и неговия гостоприемник – пчелата, респективно семейството, са много сложни. Въпреки проведените в продължение на повече от пет десетилетия изследвания, съществуват много неизяснени моменти в патогенезата на вароатозата. Това обстоятелство все още заблуждава част от пчеларите и специалистите в оценката им по отношение на вредното влияние на, този акар върху пчелното семейство. През първите две-три години процентът на опаразитеност е малък и са засегнати отделни какавиди, ларви, пчели и търтеи, тяхната загуба няма решаващо значение за съдбата на пчелното семейство, но с увеличаване на процента на опаразитеност на ларви, какавиди, пчели и търтеи семейството отслабва и накрая загива или напуска гнездото.

Наблюденията извършени във всички страни, в които е разпространена вароатозата, както и у нас, показват, че акарът *Varroa destructor* вече е със силно изразена патогенност за медоносната пчела и причинява, тежки увреждания на, пчелите в цялото семейство.

Опаразитените търтеи са безполова потенция. От опаразитените с единични паразити ларви и какавиди се излюпват пчели работнички със скъсени коремчета и понижена работоспособност. От ларви с 2-6 акара, се излюпват пчели, респективно търтеи, с различни дефекти – без крила, без крачка, със скъсано коремче, дефектни гърди или с едно крило. Това се демонстрира през месец август и през есента, когато степента на опаразитеност се повишава силно и поради липса на търтеево пило, бива засегнато и откритото работническо пило. Нападнатите ларви са силно подвижни и падат върху дъното на кошера. Животът на пчелното семейство се нарушава поради измененото съотношение между отделните възрастови групи. Продължителността на живота на опаразитените пчели, търтеи и майки се скъсява силно. Теглото на тези пчели се намалява.

Признаци. Вароатозата няма ясно изразени и характерни само за нея клинични признаци. Тя протича бавно и за това разпознаването ѝ в условията на пчелина среща известни трудности. В началото на инвазирането пчелното семейство не проявява изменение в своето развитие и продуктивност. През първите две години след заразяването на пчелното семейство бавно се увеличава опаразитеността на пчелите. При силно опаразитено семейство в края на лятото и началото на септември се наблюдава загиване на ларвите, какавидите, на някои нежизнеспособни пчели и търтеи /уродства/. Такива пчели излизат от кошера, пълзят пред прилетнатз дъска по тревата. Те имат скъсени коремчета или изкривени криле. На диагностичната площадка пред прилетнатата дъска не всякога се виждат изнесени от пчелите какавиди с подобни уродства. При търтеите не се констатира полова потенция, вследствие на което много майки остават неоплодени. Броят на пчелите намалява, а останалите млади пчели са силно опаразитени. Някои семейства напускат през есента кошера и често биват откривани като роеве през септември-октомври. Зазимените такива пчелни семейства не са спокойни, поддържат сравнително висока температура и не образуват плътно зимно кълбо.

През август месец и през есента при силна инвазия акарите навлизат в откритото пило. Тогава пораженията често наподобяват признаците на европейски или американски гнилец. Капачетата са хлътнали и имат отвори с неправилна форма с бял кант (следи от дефекацията на акарите). Загиналите ларви издават неприятна гнилостна миризма, лесно се изваждат от килийките. Понякога се наблюдава изпадане на ларвите от килийките вследствие на силно дразнене от женските акари.

Пораженията на пчелите от вароатозата се делят на три степени: първа степен – е до 0,5% опаразитеност; втора степен – от 0,5 до 30%; трета степен – повече от 30% съпроводено с характерните признаци на заболяването.

Пораженията на пчелите от вароатозата, въз основа на опаразитеността им от акара *Varroa destructor* през периода юли-септември (виж таблицата).

Диагноза на вароатозата. Диагностицирането на вароатозата се осъществява чрез три главни способа:

– на пчелина – чрез клинично оглеждане състоянието на пчелните семейства а през пролетта, лятото и есента и чрез използване на

Степен на опаразитеност	Наличие на акари			Поведение на пчелите
	В търтеевото пило	В пчелното пило	Върху възрастните пчели	
I до 0,5%	Отделни акари	Не се откриват	Не се виждат	Нормално
II от 0,5% до 30%	Почти по всички ларви	Често	Отделни акари	Нормално
III над 30%	По всички ларви	Признаци подобни на Европейски гнилец	Уродства (деформации на крилето и коремчето)	Неспойни някои семейства напускат кошера

лекарствени средства. Прилагат се две ленти Варостоп за 24 часа, като на дъното на кошера се поставя намаслена хартия за преброяване на падналите акари.

– чрез изследване в лабораторни условия на проби от пчели, пчелно пило и отпадъци от дъното на кошера.

Мерки за борба. При борбата с вароатозата по пчелите е необходимо провеждането на пълен комплекс от специални добри пчеларски практики (ДПЧП) и ветеринарномедицински мероприятия.

Успоредното боледуване от други заразни и паразитни заболявания, а не рядко и от вирусни такива утежнява много протичането на вароатозата.

При наличието на акари в семействата трябва да се отделя голямо внимание на правилното поддържане и хранене на пчелите, спазване на всички изисквания на ДПЧП.

Поради това, че борбата с вароатозата е сложна и трудна, тя се води по различни начини: чрез използване на ветеринарномедицински продукти, механично-биологични и физични методи и редовни целогодишни профилактични мероприятия.

За лекуване на заболелите от вароатозата пчелни семейства ВМП се прилагат под формата на опушване, мъглуване, напръскване, поръсване, накарване и чрез контактното действие.

Ефективността на всички лекарствени средства в настоящо време е в границите от 80 до 95% поради което тяхното основно действие се заключава в намаляване броя на паразитите в семейството, а не в пълната му санация.

Лекуване срещу вароатоза се извършва най-често в ранна пролет, в края на лятото и през есента.

При лекуването на болни от вароатоза пчелни семейства с лекарствени средства, трябва да се спазват следните принципи от пчеларите: да ползват компетентното мнение и препоръки на ветеринарните лекари при избор на лекарствени средства; да използват само разрешени за употреба в страната ни лекарствени средства; да прилагат лекарствени средства, като спазват строго указанията на фирмата производител; да не допускат прилагането на неразрешени лекарствени средства, с което ще рискуват здравето на пчелите, своето здраве и чрез вредните остатъчни вещества в пчелните продукти и здравето на консуматорите им.

Разрешените за употреба в България противоваротозни ветеринарномедицински продукти са следните:

Варостоп, Екостоп, Байварол, Варотом, Перицин, Апигард.

Мероприятия	Месеци											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Третиране на пчелните семейства с ВМП												
Биотехнологични мероприятия - Отнемане на търтеевото пило - Създаване на НПС												
Проверка на опаразитеността от акари												
Профилактични мероприятия от общ характер, включително и ДПЧП												

ВМП – ветеринарномедицински продукти /лекарства/
НПС - новосъздадени пчелни семейства
ДПЧП - добри пчеларски практики

„С въглехидратна храна АПИТОНУС при пролетно подбудително подхранване“ съветвам Ви:

доц. Иванка Желязкова, ст.н.с. д-р Калинка Гургулова и д-р Вера Попова

В пчеларството съществуват периоди, когато пчелите немогат да си набавят достатъчно нектар и прашец. Тогава пчеларите могат да се намесят в живота на пчелните семейства чрез подхранване, като трябва да се вземат под внимание потребностите на пчелите от хранителни вещества. Използват се храни с високо съдържание на протеин (респективно аминокиселини), които имат значение за растежа и развитието на пчелния организъм, като аминокиселината метионин, регулираща обменната на белтъчините и мазнините и участва при формирането на мастното тяло. Метионинът участва и при обезвреждане на токсичните вещества. Добавянето към храната на пчелите на мастноразтворими витамини (А, Д, Е) довежда до повишаване на медопродуктивността, активиране на яйценосната дейност на пчелните майки, отглеждане на двойно повече пило и ускорява развитието на хипофарингеалните жлези. В пчелните гнезда се отглежда повече пило и се увеличава броя на пчелите работнички в резултат на подходящо подхранване в края на зимата и ранна пролет, когато се изисква засилено яйценосяне на пчелните майки и насищане с млади пчели. Слабият пренос на прашец може да се компенсира с добавяне на стимулиращи яйценосната дейност на майката вещества, каквито са протеините, респективно аминокиселините и витамини.

Проучена е от нас и в продължение на няколко години се прилага в пчеларската практика въглехидратна храна АПИТОНУС, производство на „Примавет-София“, която съдържа метионин и витамин Е. Изследвано е влиянието на АПИТОНУС върху продуктивните показатели на семействата (сила, количество на отгледаното пило, медопродуктивност и др.), прилагана общо един килограм (двукратно през 15 дни) през раннопролетния сезон. Подхранването на опитните семейства започна от началото на месец февруари и проучването на АПИТОНУС продължи до втората половина на октомври, като бяха измерени показателите, характеризиращи развитието на пчелните семейства. На изследване са подложени три групи: опитна – (О) подхранвана с АПИТОНУС и контролни – подхранвани със захарно тесто (К₂) и без подхранване (К₁). Резултатите

от проучването са представени на фигурите 1, 2, 3 и таблица 1.

На фигурите 1 и 2 е представено нормалното развитие за пролетния период с нарастване на количеството на отгледаното пило и силата на семейството. Прилагането на АПИТОНУС е причина за по-интензивно развитие на пчелното семейство изразяващо се в по-голямо количество на отгледаното пило.

На таблица 1 са изразени разликите наблюдавани при признака количество на пилото, с установено стимулиращо действие на АПИТОНУС, което действие се запазва и в края на пчеларския сезон. При зазимяване най-много пчели има в опитната група, а количеството на килийките с пило е най-високо при групата получила АПИТОНУС.

На фиг. 3 е посочено количеството на получения мед. Най-голямо количество центрофугиран мед е получен от опитната група.

Обобщение

Отчетените промени в пролетното и есенното развитие на пчелните семейства включени в експеримента са положителни за семействата подхранвани с АПИТОНУС, изразени както следва:

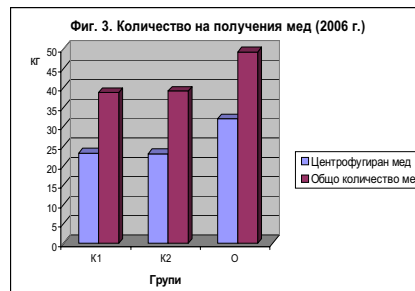
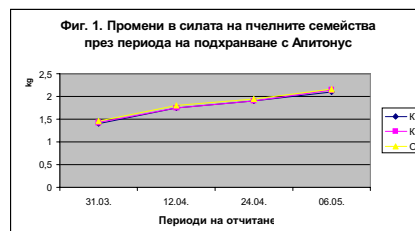
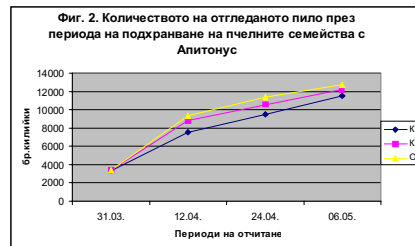
- По-интензивно пролетно развитие – по-голямо количество на отгледано пило (респективно по-голяма количество пчели);
- Повече пчели (по-голяма сила на семействата) и пило в пчелните гнезда при подготовка за зимуване;

- По-голямо количество пчели и наличие на пило през есенния сезон (октомври), което осигурява повече млади пчели за зимуване;

- По-голямо количество получен мед, в резултат на по-голямата сила на семействата.

Получените резултати от подбудителното подхранване в ранна пролет с АПИТОНУС – въглехидратна храна с добавка от метионин и витамин Е показват добро стимулиращо действие върху признаците характеризиращи развитието на пчелните семейства (сила и количество на пилото). Това рефлектира върху медопродуктивността, като се получава повече мед, като стоков продукт, като хранителни запаси в семействата по време на зимуването и като резерв.

Резюме от научен доклад и публикация „Изпитване на продуктивните показатели на пчелните семейства след използване на въглехидратна храна АПИТОНУС“ сп. Пчеларство брой 1/2007г.

АПИТОНУС
ВЪГЛЕХИДРАТНА ХРАНА ЗА ПЧЕЛИ
 Чрез прилагането на "АПИТОНУС" ще започне добро и своевременно развитие на пчелите в началото на активния пчеларски сезон.

ПРОБУДА
СРЕЩУ БЕЛЪЧЕН ГЛАД ПРИ ПЪРВОТО ПРОЛЕТНО ПОДХРАНВАНЕ

Може да се приложи към подбуда или към захарен сироп.

СТАРТОВИ
СТИМУЛАТОР ЗА ПЧЕЛНИ СЕМЕЙСТВА
 за повече пчели и мед

Стартовит се прилага в следните случаи:

През пролетта: При слаби и средни по сила пчелни семейства за оптимизиране и ускоряване развитието им до първата пчелна паша.

През първата половина на лятото: При силно развити пчелни семейства за създаване на отводки.

През втората половина на лятото: За поддържане яйценосянето на майката и силата на пчелните семейства

Периоди на отчитане	Групи	Признаци (x ± Sx)			
		Сила (kg)	Мед (kg)	Прашец (cm ²)	Пило (брой килийки)
Подготовка за зимуване (31.08.)	K ₁	2,100 ± 0,06	14,403 ± 0,59	115,00 ± 15,00	6160 ± 472,86
	K ₂	2,304 ± 0,06	15,937 ± 0,62	219,64 ± 38,71	7679 ± 320,91
	O	2,304 ± 0,07	16,759 ± 0,49	301,79 ± 41,23	8071 ± 352,92
Достоверност на разликите		-	K – O* P ≤ 0,05	K – O* P ≤ 0,05	K – K ₁ * P ≤ 0,05 K – O** P ≤ 0,01
Зазимяване (19.10.)	K ₁	1,500 ± 0,00	13,606 ± 0,19	-	0
	K ₂	1,556 ± 0,06	14,394 ± 0,71	-	192 ± 64,31
	O	1,708 ± 0,03	15,549 ± 0,30	-	238 ± 101,46
Достоверност на разликите		K – O** P ≤ 0,01 K ₁ – O* P ≤ 0,05	K – O** P ≤ 0,01	-	K – K ₁ *** P ≤ 0,001 K – O*** P ≤ 0,001

Профилактика и борба срещу болестите по пчелите за 2009 година

От Министерството на земеделието и храните е утвърдена Държавната профилактична програма за задължителните мерки за профилактика и борба с болестите по пчелите. Програмата е възложена за контрол и изпълнение на Националната ветеринарномедицинска служба и е публикувана в ДВ 98/2008г. Регистрацията и идентификацията на пчелните семейства се извършва съгласно изискванията по чл. 3 от Наредба № 27 от 2002г. за регистрация и идентификация на пчелните семейства.

В раздела диагностични изследвания по пчелите, които са финансирани от републиканския бюджет по чл. 120 от Закон за ветеринарномедицинската дейност са включени американски гнилец и нозематоза по пчелите.

За американски гнилец са предвидени задължителни пролетни и есенни профилактични прегледи, които се извършват от ветеринарен специалист. При необходимост той може да се подпомага от пчелар-проверител. Проби при съмнение за гнилцови заболявания се вземат от ветеринарен лекар, като същите се придружават с писмо по образец до съответната лаборатория за изследване. Пролетните прегледи се извършват от 1 април до 10 май, а есните от 20 август до 30 септември 2009г. През останалата част от годината при съмнение за възникване на гнилцово заболяване или при повикване от собственика на пчелина се извършва преглед от ветеринарен специалист на пчелните семейства и се взема и изпраща проба за лабораторно изследване съгласно чл. 7 на Наредба № 30/2002г. за профилактика и борба с някои заразни болести по пчелите.

За нозематоза по пчелите се извършва задължителен преглед и вземане на проби от подмора през периода 1 февруари до 15 май 2009г. на всички майкопроизводствени стопанства. При липса на подмор се взема проба от 20–30 стари, по-черни и лъскави пчели. Пробите се изпращат за изследване в НДНВМИ-София.

Предвидени са лабораторно-диагностични изследвания на 30% от пчелните семейства, разположени в 5-километровата зона на границата ни с Турция, Сърбия, Македония и Гърция за болестите акароза по пчелите и малък кошерен бръмбар.

Лабораторно-диагностичните изследвания се извършват по методите посочени в глава 2.9.1 и 2.9.2 на ръководството за стандарти на диагностични тестове на световната организация за здравеопазване на животните (OIE) издание 2006 г.

Работни срещи и семинари с пчелари от Дания и Австрия

“Примавет-София” организира съвместно с НБО - БПС по препоръка на председателя на Апимондия г-н Йоргенсен посещението на г-н Саня в България през май 2008г.

Г-н Саня отглежда пчели в Дания и с част от тях произвеждат пчелни майки включително и за пазара. В тази връзка те посещават няколко пъти България. Този път те посетиха “Примавет-София”, Софийското пчеларско дружество и майкопроизводствени стопанства.

Г-н Саня се информира за дейността на “Примавет-София” и разказа за пчеларството на Дания, което основно е любителско. Констатирани са заболяване от нозематоза (*N. apis* и *N. segana*), вароатоза, вирусни болести. При констатиране на американски гнилец пчелните семейства се унищожават.

За профилактика и лечение на вароатозата се използват лекарствени продукти на основата на флуметрин, аналогични на българския Варостоп. В късната есен се прилага и оксалова киселина.

Работи се системно върху хигиенните навици, почистващият рефлекс, продуктив-

ността и др. Всяка година се претопяват питите и се приготвят восъчни основи от собствен восък. Двегодишните майки се подменят с нови. Подхранване се извършва основно есен с инвертирани захари.

Интерес към дейността на “Примавет-София” през октомври 2008г. проявиха 30 австрийски пчелари, водени от президента на Австрийски пчеларски съюз - Josef Ulz и настоящ референт за апитерапия Anton Reitingер. В продължение на три часа беше направена презентация за производството и търговията на продуктите за пчеларството от ст.н.с. д-р Иван Панчев в административната сграда на фирмата. Бяха разменени взаимни информации по проблемите на здравеопазването на пчелните семейства. Особен интерес предизвика новият лекарствен продукт срещу вароатоза Екостоп, който превъзхожда прилаганият в Австрия – Апилайф Вар с качествата си – независимост на действието от околната температура, висока ефективност постигната с еднократно третиране. Обменът на информация продължава.

В красивия град Мугла Турция бе поставено началото на нов пчеларски форум „Първи международен конгрес по пчеларство и боров мед – Мугла“

Фирма „Примавет-София“ ООД, участваше с щанд заедно с представителите си за Р Турция фирма „Лавита“.

Семинарната програма на конгреса включваше лекции по проблемите на здравеопазване на пчелите, отглеждане на пчели, добиване на пчелни продукти и апитерапия.

„Примавет-София“ бе представена в постерната сесия с доклад на ст.н.с. д-р Калинка Гургулова, доц. Д-р Иванка Желязкова, д-р В.Попова.

ФИРМА "ПРИМАВЕТ-СОФИЯ" ООД ПОЛУЧИ НАГРАДА ЗА ПРИНОС В РАЗВИТИЕ НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО НА ПЧЕЛИТЕ

За осми път в красивия Несебър се проведе едноседмична изложба и съпътстваща програма на „Международен фестивал на меда – Несебър 2008“. Участваха много млади пчелари с добре подредени щандове. Поздравления за Кирил Киров, които с добра организация направи фестивала на меда все по привлекателен. Новата цариза на меда Нанка Караколева е от Калофер и заедно със съпруга си развива биологично пчеларство.

„Примавет-София“ ООД, участваше с добре подреден щанд и в семинарната програма с лекция по темите на здравеопазване на пчелите.

Бяха представени 12 награди на пчелари. Наградена бе и фирма „Примавет-София“ ООД с плакет „за принос в развитието на здравеопазването на пчелите“, който приехме с благодарност за високото доверие към дейността на фирмата.

Изложбен щанд на „Примавет-София“ на VIII международен фестивал на меда, Несебър 2008 г.

НА ГОСТИ НА АЛБАНСКИТЕ ПЧЕЛАРИ

Една прекрасна слънчева утрин на месец април 2008 г. малка подобрена група водени от небезизвестната в пчеларските среди Нина Бойчева, участници от „Примавет – София“ ООД и пчелари – активисти от България за първи път стъпиха на албанска земя. Удивени бяхме от прекрасната гледка която се разкри пред очите ни след преминаването на граничния пункт. Въпреки икономическите условия в които се намира Албания за всяко кътче от земята се бяха погрижили с любов.

Бяхме посрещнати от д-р Лейла Шеху – секретар на пчеларския съюз на Р. Албания. По време на пътуването ни до пчелина, който щяхме да посетим тя ни запозна подробно с особеностите и развитието на пчеларството в Албания. В приятелският разговор, който проведохме д-р Шеху изказа своето огромно задоволство от успешната регистрация и реализирането на месния пазар на препаратите за борба с варотозата Варостоп-ленти и Екостоп-плочки производство на „Примавет – София“ ООД.

Любезните домакини ни показаха как пчеларстват при тях. Бяхме силно впечатлени как тези трудолюбиви хора макар и с не много съвременни технически средства се справят с добиването на пчелен мед, реализират го и така изхранват многочислените си семейства.

На раздяла с д-р Лейла Шеху си пожелахме още по-активно да работим за сътрудничеството на пчеларските организации на двете балкански държави, както и за обмена на опит между редовите пчелари. Тя изрази оптимизма си за още по-активно навлизане на продукти от „Примавет – София“ ООД на албанския пазар.

Надежда Панчева, д-р Лейла Шеху, Адриана Андонова

„Примавет-София“ се представи пред участниците на XVII конгрес на Апиславия в Киев, Украйна, 17-19.09.2008 г.

„Примавет – София“ ООД работи съвместно с пчеларско дружество „Акация“ гр. Кърджали

На 6-7 Юли 2008 година в столицата на Родопска планина и града на Орфей – Кърджали се проведе честване на 75-годишния юбилей на възроденото пчеларско дружество „Акация“. „Примавет – София“ бе сред партньорите на това събитие с ранг от национална величина. В честването взеха участие като почетни гости и лектори: Анри Клеман – председател на Френския пчеларски съюз, Ганчо Ганев – председател на НБО „БПС“, проф. Дюлгероглу от университета в Улудаа, Турция, ст.н.с. д-р Калинка Гургулова – НДНВМИ, Надежда Панчева – „Примавет – София“ ООД. В духа на пчеларските събития бе организирано пчеларско изложение в градската градина, в което взеха участие „Примавет – София“ ООД и изтъкнати пчелари от околността. Изложението бе посрещнато с огромен интерес от пчеларите будни за всякакви новости и населението дошло да си закупи качествен пчелен мед от производителите.

Беше проведена и двудневна сесия от лекции за повишаване знанията и конкурентноспособността на пчеларите. Гостът от Франция разказа за френския пчеларски съюз и обмени мнения и опит с редовите пчелари. Присъстващите бяха поканени да вземат участие в провеждания тази година в Монпелие, Франция 41-ви конгрес Апи-мондия 2009.

Примавет – София ООД бе сред удостоените с почетен плакет „75 години организирано пчеларство Кърджали“ за активна съвместна дейност в пчеларството. Колектива на „Примавет – София“ ООД благодари за поставената висока оценка от пчеларите и ще продължи да работи за тях и здравето на пчелните семейства.

Наред с образователната и изложбена програма младия и амбициозен председател на дружеството Николай Бурулянов бе организиран и посещение на образцова пчеларска ферма „Родопски мед“. Бяхме впечатлени да видим приложени на терена добрите пчеларски практики.

След чудесно организираното честване на участниците им бе трудно да се разделят с милите домакини.

**„Примавет-София“ ООД
предлага пчеларски
инвентар от CIVAN – ТУРЦИЯ**
Фирма „Примавет-София“ ООД,
София 1528 ПК 9, Търговски офис
бул. „Сливница“ 211А,
тел. 02/ 931 81 41; 0878 83 17 44,
e-mail primavet@abv.bg,
www.primavet.com

„Примавет-София“ участва активно на пчеларските изложения в Плевен, Добрич, Беклемето и Царево

„Примавет-София“, като носител на големата награда за новаторство в пчеларството и на статуетката на „Партнер експо“ – „крило на успеха“, организира голяма изложбена площ и участие в семинарната програма на пчеларското изложение в гр. Плевен.

През тази година (2009) фирмата е поканила като гост лектор проф. д-р Андреас Трасивоуло от университета в гр. Солун, Гърция – Лаборатория по пчеларство.

Заедно с пчеларите ще бъде отразено юбилейното събитие **„Примавет-София – 10 години с грижа за здравеопазването на пчелните семейства“**

През 2008 г. на „Международното изложение-договаряне Плевен 2008“ „Примавет-София“ организира лекция на президента на „Vita“ Англия, който представи продуктите Апигард – за лечение на вароатоза, В 401 – биологичен продукт срещу въсещен молец и диагностични тестове за американски и европейски гнилец.

Пчеларите посетиха щанда на „Примавет-София“ на изложенията в Плевен, Добрич, Беклемето и Царево и получиха полезна информация за лекарствените средства за пчели и за пчеларския инвентар на фирма „CIVAN“ от Бурса, Турция.

**Поздравления
за младия
пчелар
№ 1
на България
за 2008 г.
Борис
Бормалийски**

**фирма
„Примавет -
София“
поздравява
пчеларите с
Деня на
пчеларя
Св.
Харалампий.
БЛАГОСЛОВЕН
ДА БЪДЕ
ТРУДЪТ НА
ПЧЕЛАРИТЕ И
ПЧЕЛИТЕ!!!**

„Примавет-София“ ООД
предлага за лечение
и профилактика
на пчелните семейства
лицинзирани за употреба
ветеринарномедицински
продукти:

**Варостоп – ленти и
Екостоп – плочки –
срещу вароатоза
Нозестат – разтвор –
срещу нозематоза**

За контакти:

Гр. София, бул. „Сливница“
211А Тел./факс: 02/931 81
41 Тел.: 0878831744

Броя подготвиха:

Ст.н.с. д-р Иван Панчев; Ст.н.н. д-р Филип Станчев; Маг. ик. Надежда Христова; Д-р Вера Попова
Издава: Фирма „Примавет-София“ ООД Печат: „Скала“